

Marek Kuczmarowski

"Upomniany żołnierz", Guy Sajer, Gdańsk 2001 : [recenzja]

Przegląd Nauk Historycznych 1/2, 274-275

2002

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Guy Sajer, *Zapomniany żołnierz*, Gdańsk 2001, ss. 487

Osobista relacja uczestnika największej i najstraszniejszej z wojen w historii ludzkości, Guya Sejera, stanowi – z wielu względów – niezwykle interesującą i pouczającą pozycję pamiętnikarską. Dostarcza bogatego materiału do analizy zagadnienia oblicza wojny. Nie tej pokazywanej na filmach, gloryfikującej tradycje wojskowe, odwagę, dumę i inne wartości, nie tej przedstawianej we wspomnieniach wielkich tego świata, którzy walczyli „zza biurka”, lecz wojny widzianej z okopów, widzianej oczami zwykłego, szeregowego żołnierza, takiego, jakim był bohater omawianej książki.

Kim był Guy Sajer? Otóż nikiem szczególnym. Nastolatkiem pochodzącym z Alzacji, synem Francuza i Niemki, który otrzymał przydział do Wehrmachtu jesienią 1942 r. i wyruszył na, jak mu się wtedy wydawało, wielką i fascynującą przygodę, jaką była wojna. Trafił na front wschodni do Rosji, gdzie początkowo odbywał służbę w kompanii zaopatrzenia. Choć nie brakowało dramatycznych sytuacji, zniecierpliwiony tym, że nie uczestniczył w czynnych działaniach wojennych, w maju 1943 r. zgłosił się na ochotnika do elitarniej dywizji „GrossDeutschland”, by dotrzeć w jej szeregach aż do końca – do końca wojennego piekła. Przez trzy lata, które spędził w straszliwych warunkach rosyjskiej zimy i spiekocie lata, przeszedł szlak bitewny od Rosji poprzez Rumunię, Polskę, Prusy Wschodnie do Gdyni. Ewakuowany następnie do Niemiec, zakończył swoją wojenną przygodę jako jeńiec wojsk brytyjskich. Ze względu na swoje francuskie pochodzenie został dość szybko zwolniony z obozu i powrócił do domu. Lecz w tym momencie los zadrwił z niego, gdyż był żołnierz Wehrmachtu za namową francuskiego oficera wstąpił do armii francuskiej. Zwycięska francuska armia przyjmie go pod swoje skrzydła jako pokonanego – „będzie to dla mnie nieoczekiwany okres przejściowy, ów filtr, jakiego pragnąłem” – pisał. Jednak wojna, która na początku wydawała się mu łatwa i przyjemna, odcisnęła na jego psychice tak wielkie piętno, iż nie potrafił znaleźć dla siebie miejsca w normalnym życiu.

„Jest jeszcze jeden człowiek, o którym muszę zapamiętać. Nazywał się Sajer i myślę, że uzyskał moje wybaczenie” – zapisał na końcu we wspomnieniach.

Pamiętnik ten jest inspirującym źródłem historycznym, dotyczącym lat drugiej wojny światowej i zarazem wstrząsającym dokumentem osobistym. Jest to opowieść o zwykłych żołnierzach – początkowo

dumnych i radosnych ze zwycięskiego marszu na wschód, a później przerażonych, pragnących tylko przetrwać za wszelką cenę.

Wśród bardzo wielu pozycji, dotyczących drugiej wojny światowej, *Zapomniany żołnierz* jest relacją, gdzie opis codzienności żołnierskiej, udręki życia w okopach, więzy koleżeństwa i wojennej przyjaźni, strach i rozpacz, głód i robactwo, nękające żołnierzy, braterstwo i tchórzostwo, stosunek do jeńców wojennych – przedstawione są pełniej, niż w wielu wspomnieniach dowódców, czy w naukowych publikacjach poświęconych temu zagadnieniu.

Jeśli ktokolwiek mógł przekazać obraz prawdziwej wojny, to na pewno zrobił to Guy Seyer, który własnymi słowami, w sposób bardzo osobisty, czasem nieporadnie i wulgarnie, lecz zawsze z ogromną siłą ekspresji usiłował opowiedzieć to, co jeszcze nigdy nie zostało opowiedziane.

MAREK KUCZMARSKI

Płock

Steven Hurst, *The Foreign Policy of the Bush Administration. In Search of a New World Order*. London and New York 1999. ss. 253

Prezentowana publikacja jest poświęcona polityce zagranicznej prowadzonej przez administrację G. Busha (1989–1993). W książce omówiono koniec „zimnej wojny”, rozpad ZSRR i konsekwencje tego dla Europy (powstanie nowych, niepodległych państw, zjednoczenie Niemiec) i świata. Został też szeroko omówiony kryzys w Zatoce Perskiej i działania Busha w promowaniu wolnego handlu.

Publikacja zawiera bogatą bibliografię, na którą składają się oficjalne dokumenty jak np. US Department of State Bulletin, Public Papers of the Presidents of the US. G. Bush 1989–1993; wspomnienia osób najbardziej związanych z prezydentem; artykuły i opracowania dotyczące tego okresu. Indeks zawiera alfabetyczny układ haseł, który ułatwia w odnalezieniu interesujących nas problemów. Autorem jest wykładowca w Department of Politics and Philosophy w Manchester Metropolitan University.

We wprowadzeniu autor podkreślił, że w ciągu pierwszego roku urzędowania prezydenta Busha upadły komunistyczne rządy we wschodniej Europie, runął mur berliński i „zimna wojna” zbliżała się ku końcowi. Amerykańsko-sowiecka rywalizacja została zakończona i dla świata otworzył się czas zmian, bardziej gwałtownych